

Pincode.

3. Hoe werken markten?

3/12/21

Noordhoff Uitgevers

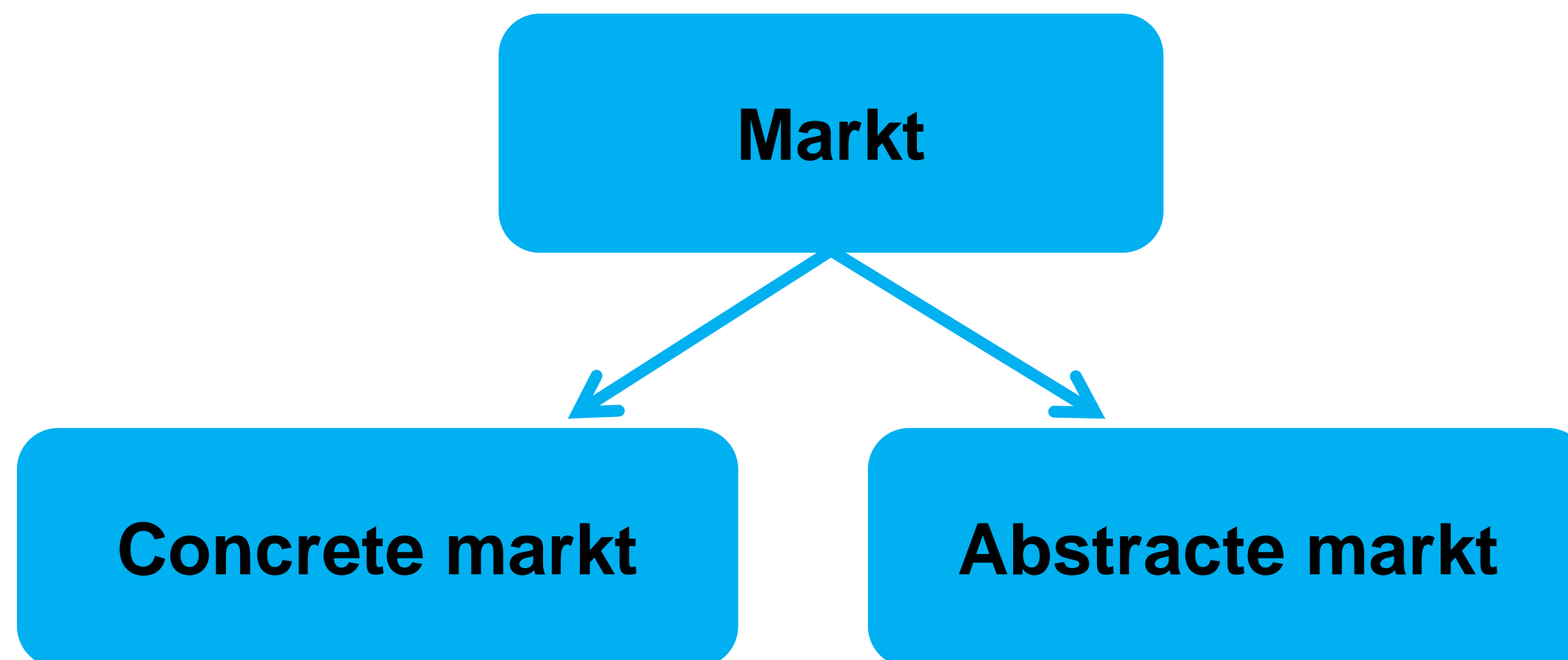
Iedereen leert

Hoofdstuk 3 | Hoe werken markten?

- 3.1 [Wat is de vraag?](#)
- 3.2 [Waar vinden vragers en aanbieders elkaar?](#)
- 3.3 [Hoe werkt de markt?](#)
- 3.4 [Wat speelt er op de arbeidsmarkt?](#)

3.1 Wat is de vraag?

Markt:

Het geheel van vraag naar en aanbod van een bepaald product.

Concrete markt:

Een plaats waar kopers en verkopers bij elkaar komen om goederen te verhandelen.

Abstracte markt:

Het geheel van vraag en aanbod van een product of dienst.

3.1 Wat is de vraag?

Wat ben je bereid te betalen voor een smartphone?

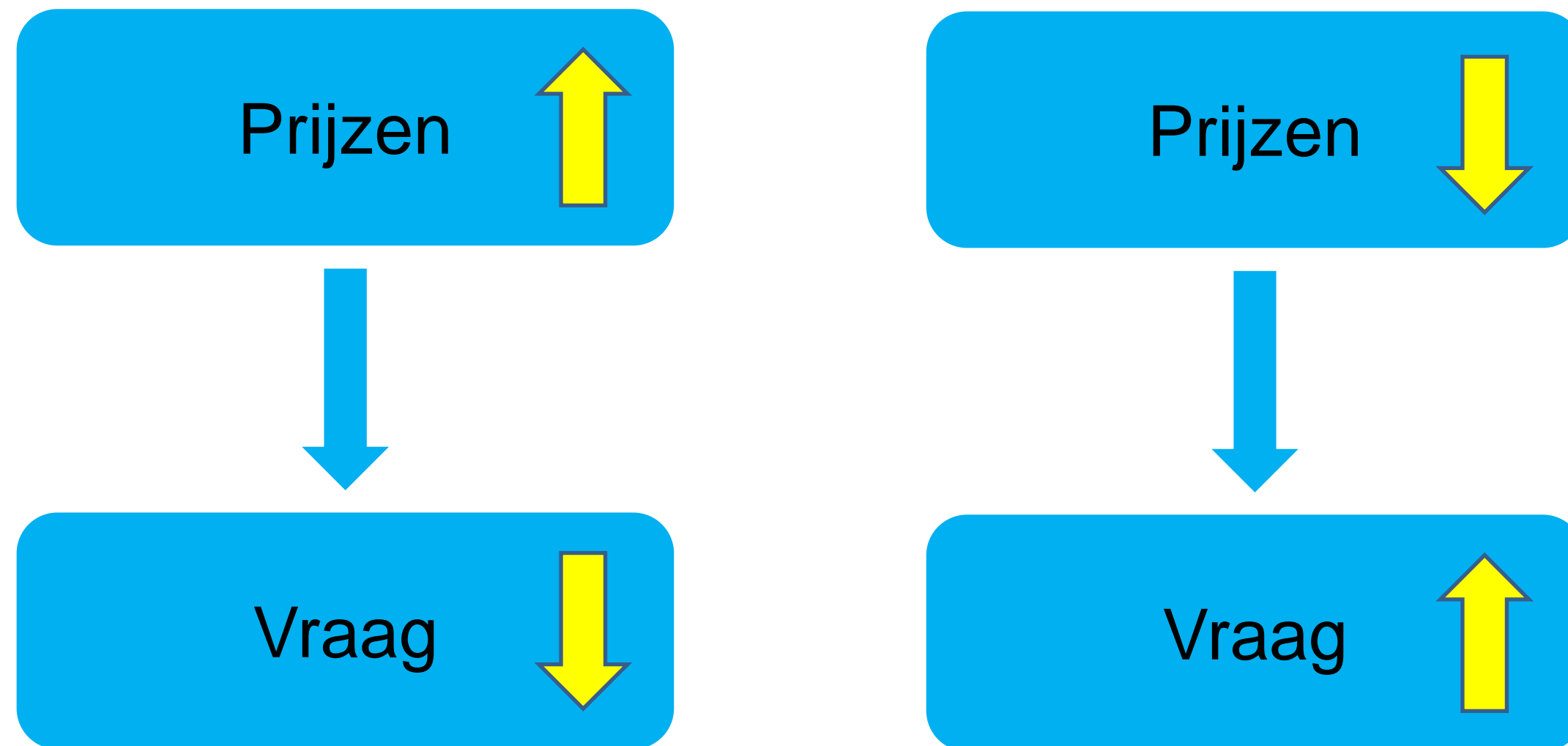
€ 150?
€ 400?
€ 500?

} **Betalingsbereidheid**

Betalingsbereidheid:
Wat kopers maximaal
voor een product willen
of kunnen betalen.

3.1 Wat is de vraag?

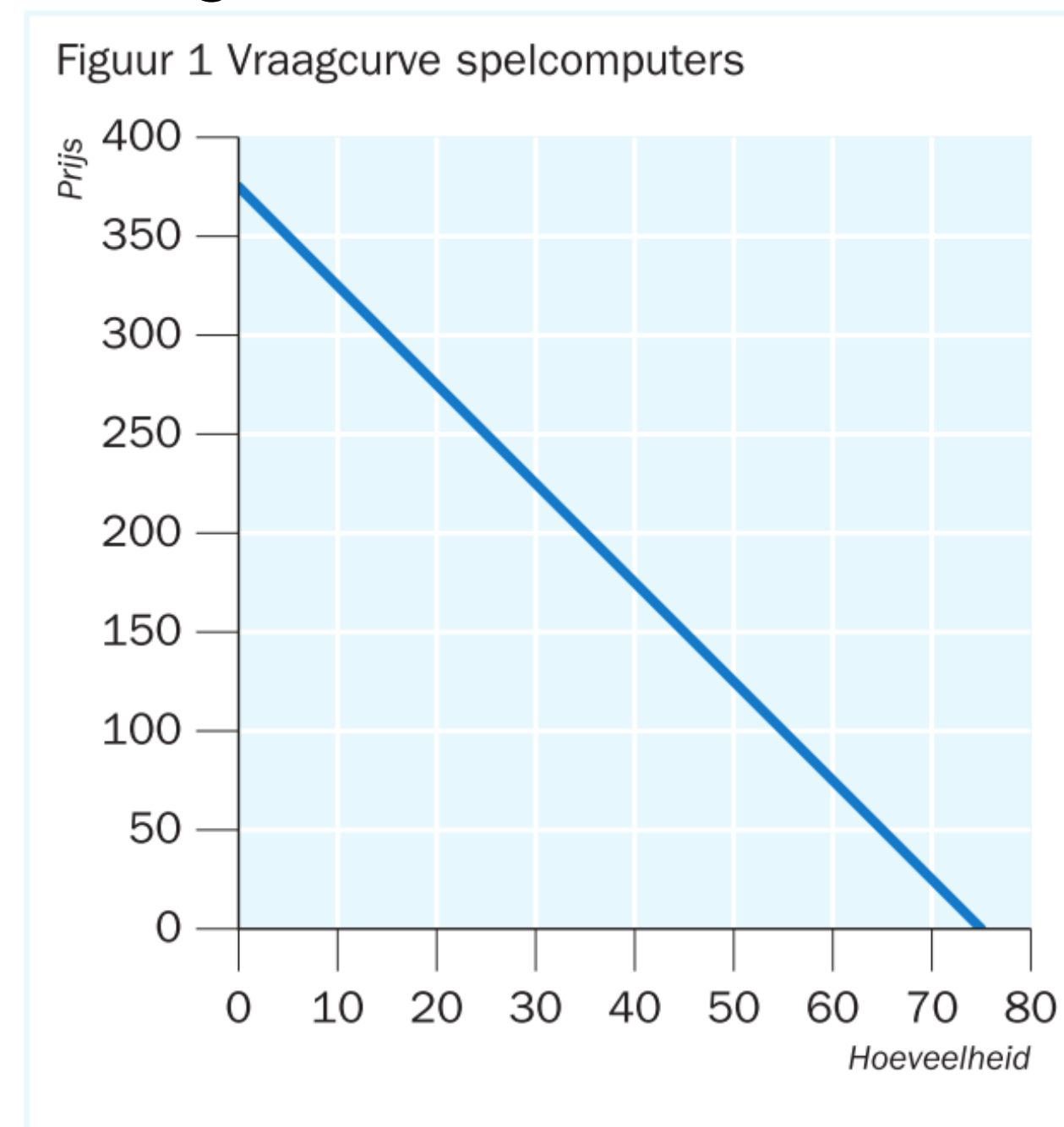
De prijs van een product en de vraag ernaar hangen samen

3.1 Wat is de vraag?

De vraag naar producten bij verschillende prijzen teken je met een **vraaglijn**.

De vraaglijn geeft de betalingsbereid weer.

Vraaglijn

Lijn waarmee je in een grafiek laat zien hoe de vraag reageert op een verandering in de prijs.

3.1 Wat is de vraag?

De informatie om de vraaglijn te tekenen wordt vaak gegeven in een **vraagfunctie**:

Formule

Rekenen met
vraagfunctie

$$q_v = -ap + b$$

waarbij:

q = de gevraagde hoeveelheid van een product

p = prijs van het product in euro's

a en **b** zijn getallen die per situatie kunnen verschillen

a is de mate waarin de vraag reageert op veranderingen in de prijs

b is het gedeelte van de vraag dat niet afhankelijk is van de prijs

Voorbeeld

De vergelijking voor de vraaglijn van spelcomputers is $q_v = -0,2p + 75$.

Als de prijs € 200.....wat is dan de vraag?

3.1 Wat is de vraag?

De informatie om de vraaglijn te tekenen wordt vaak gegeven in een **vraagfunctie**:

Formule

Rekenen met
vraagfunctie

$$q_v = -ap + b$$

waarbij:

q = de gevraagde hoeveelheid van een product

p = prijs van het product in euro's

a en **b** zijn getallen die per situatie kunnen verschillen

a is de mate waarin de vraag reageert op veranderingen in de prijs

b is het gedeelte van de vraag dat niet afhankelijk is van de prijs

Voorbeeld

De vergelijking voor de vraaglijn van spelcomputers is $q_v = -0,2p + 75$.

Als de prijs € 200 is, is de gevraagde hoeveelheid $-0,2 \times 200 + 75 = 35$.

3.1 Wat is de vraag?

De informatie om de vraaglijn te tekenen wordt vaak gegeven in een **vraagfunctie**:

Formule

Rekenen met
vraagfunctie

$$q_v = -ap + b$$

waarbij:

q = de gevraagde hoeveelheid van een product

p = prijs van het product in euro's

a en **b** zijn getallen die per situatie kunnen verschillen

a is de mate waarin de vraag reageert op veranderingen in de prijs

b is het gedeelte van de vraag dat niet afhankelijk is van de prijs

Voorbeeld

De vergelijking voor de vraaglijn van spelcomputers is $q_v = -0,2p + 75$.

Als de VRAAG nu 59 is....rara...wat is dan de prijs?

3.1 Wat is de vraag?

De informatie om de vraaglijn te tekenen wordt vaak gegeven in een **vraagfunctie**:

Formule

Rekenen met
vraagfunctie

$$q_v = -ap + b$$

waarbij:

q = de gevraagde hoeveelheid van een product

p = prijs van het product in euro's

a en **b** zijn getallen die per situatie kunnen verschillen

a is de mate waarin de vraag reageert op veranderingen in de prijs

b is het gedeelte van de vraag dat niet afhankelijk is van de prijs

Voorbeeld

De vergelijking voor de vraaglijn van spelcomputers is $q_v = -0,2p + 75$.

Je vult gewoon in wat je weet: $59 = -0,2p + 75$

Voorbeeld

De vergelijking voor de vraaglijn van spelcomputers is $q_v = -0,2p + 75$.

Je vult gewoon in wat je weet: $59 = -0,2p + 75$

Je doet de balansmethode:

Je haalt $-0,2p$ naar links en de 59 naar rechts

$0,2p = 75 - 59$ (let op plus en min draaien om (balansmethode!))

$0,2p = 16$

$p = 80$ ($16 : 0,2$) **MAAK EEN MINISOM** als je er niet uit komt $3 \times 2 = 6$ dus $6 : 2 = 3$ of $6 : 3 = 2$

3.1 Wat is de vraag?

$$q_v = -0,3p + 60$$

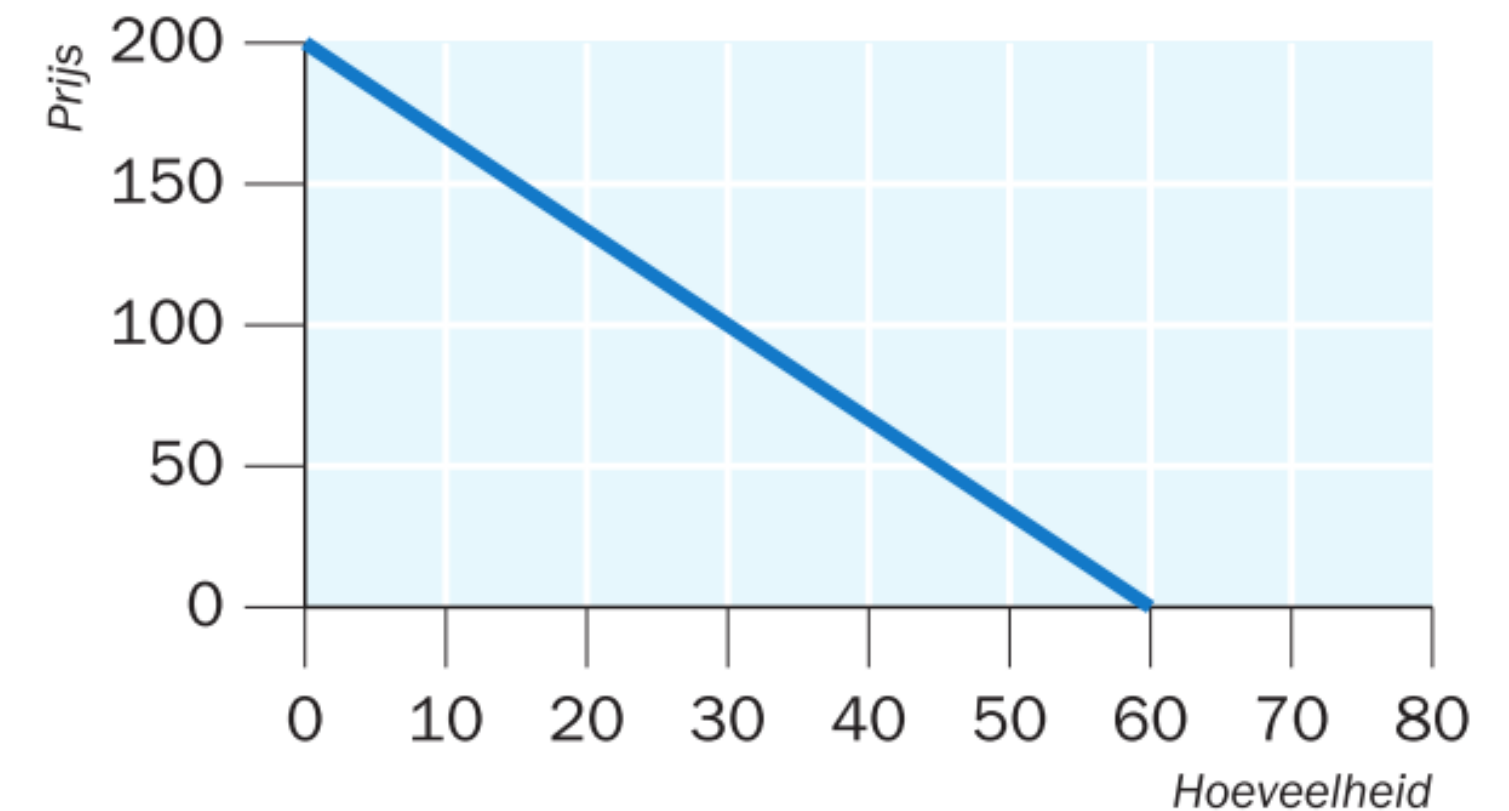
Zo teken je de vraaglijn:

Stel:

$$q_v = -0,3p + 60$$

1. Bereken de gevraagde hoeveelheid als $p = 0$
 $q_v = -0,3p + 60 = 0 + 60 = 60$
2. Bereken de prijs als $q_v = 0$ $0 = -0,3p + 60$; $0,3p = 60$;
 $p = 60 \div 0,3 = 200$
3. Teken een assenstelsel met op de y-as de prijs en op de x-as de gevraagde hoeveelheid.
4. Teken de berekende punten in de grafiek en trek daartussen een rechte lijn (zie figuur 2).

Figuur 2 Vraaglijn

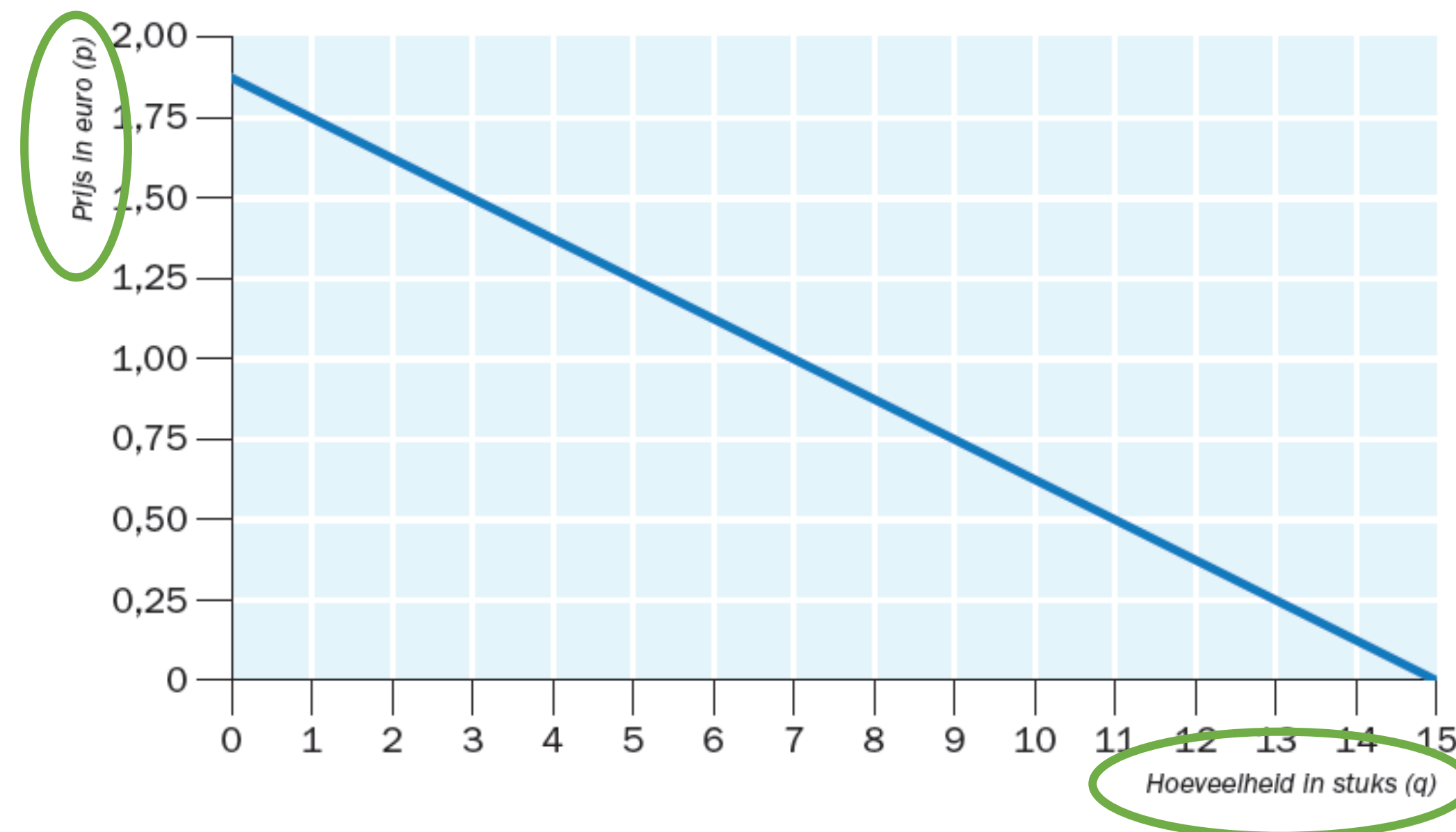

3.1 Wat is de vraag?

Let op!

Op de y-as staat de oorzaak (veranderende *prijs*)

Op de x-as staat het gevolg (gevraagde *hoeveelheid*)

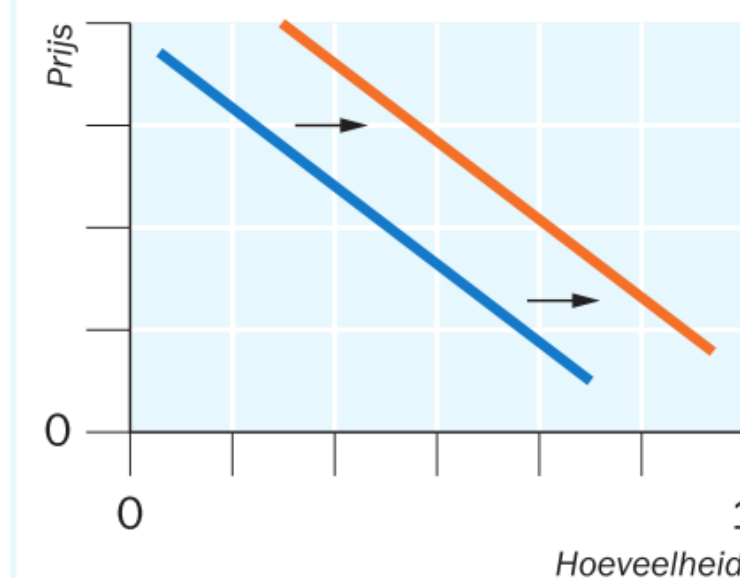
3.1 Wat is de vraag?

De **vraagfactoren** bepalen de vraag van een product:

1. De prijs
2. De hoogte van het inkomen van de vragers (zie figuur 3)
3. De behoeften en voorkeuren van de vragers (zie figuur 4)
4. De prijs van andere producten

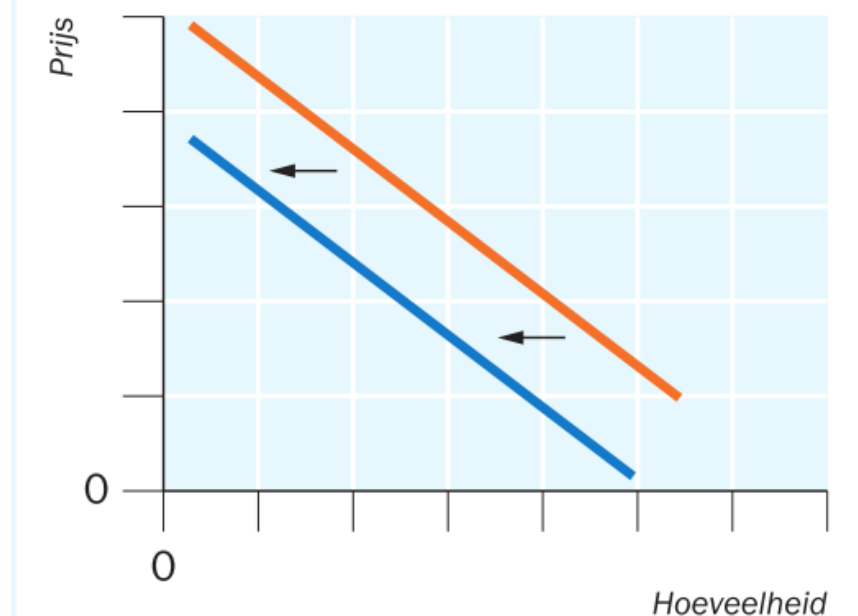
Vraagfactoren:
De factoren die van invloed zijn op de vraag naar een bepaald product.

Figuur 3 Verschuiving vraaglijn door verandering voorkeur

- Vraaglijn spelcomputer 1 na toename voorkeur
- Oorspronkelijke vraag naar spelcomputer type 1

Figuur 4 Verschuiving vraaglijn door verandering inkomen

- Vraaglijn vakanties na daling van inkomens
- Oorspronkelijke vraag naar vakanties

5. EIND 3.1

3.2 Waar vinden vragers en aanbieders elkaar?

Net als consumenten reageren producenten ook op veranderingen in de prijs. Alleen dan tegenovergesteld.

Dit wordt zichtbaar in de **aanbodlijn**, die de verkoopbereidheid weergeeft.

Aanbodlijn:

Lijn waarmee je in een grafiek laat zien hoe het aanbod reageert op een verandering van de prijs.

3.2 Waar vinden vragers en aanbieders elkaar?

Met de aanbodfunctie bereken en teken je het aanbod van een product bij verschillende prijzen.

Formule

Rekenen met
aanbodfunctie

$$q_a = ap - b$$

waarbij:

q_a = de aangeboden hoeveelheid van een product

p = prijs van het product

a en b zijn getallen die per situatie kunnen verschillen

b is het bedrag wat een producent minimaal wil terugverdienen

Voorbeeld

De aanbodlijn voor smartphones is: $q_a = 0,3p - 24$.

Als de prijs € 250 is, is de aangeboden hoeveelheid $0,3 \times 250 - 24 = 51$.

3.2 Waar vinden vragers en aanbieders elkaar?

Tekenen van een aanbodlijn:

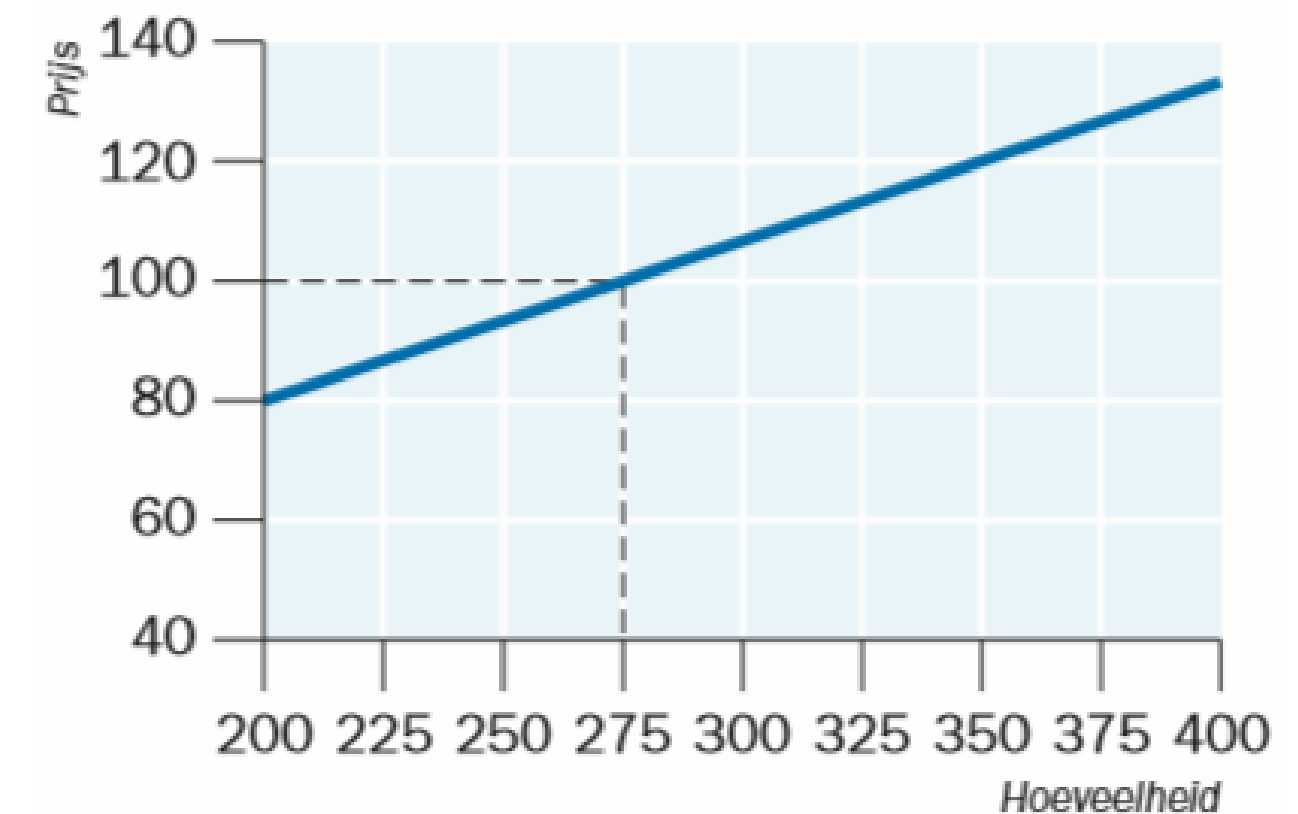
Stappenplan

Tekenen aanbodlijn $q_a = ap + b$

Voorbeeld:

1. Bereken de aangeboden hoeveelheid als $q_a = 0$.
Aanbodlijn $q_a = 0,3p - 24$, $0 = 0,3p - 24$. $-0,3p = 24$,
 $p = 24 \div 0,3$ $p = \text{€ } 80$. Dit is het snijpunt met de y-as. Bij een prijs van € 80 of lager biedt de producent niets aan. Punt (80; 0).
2. Bereken bij een prijs die hoger ligt dan het antwoord uit stap 1 hoeveel er wordt aangeboden. Bijvoorbeeld $p = \text{€ } 100$. $q_a = 0,3(100) - 24 = 276$ stuks, punt (276; 100). Hier komt stap 2.
3. Teken een assenstelsel met op de y-as de prijs en op de x-as de gevraagde hoeveelheid.
4. Teken de berekende punten in de grafiek en trek daartussen een rechte lijn.

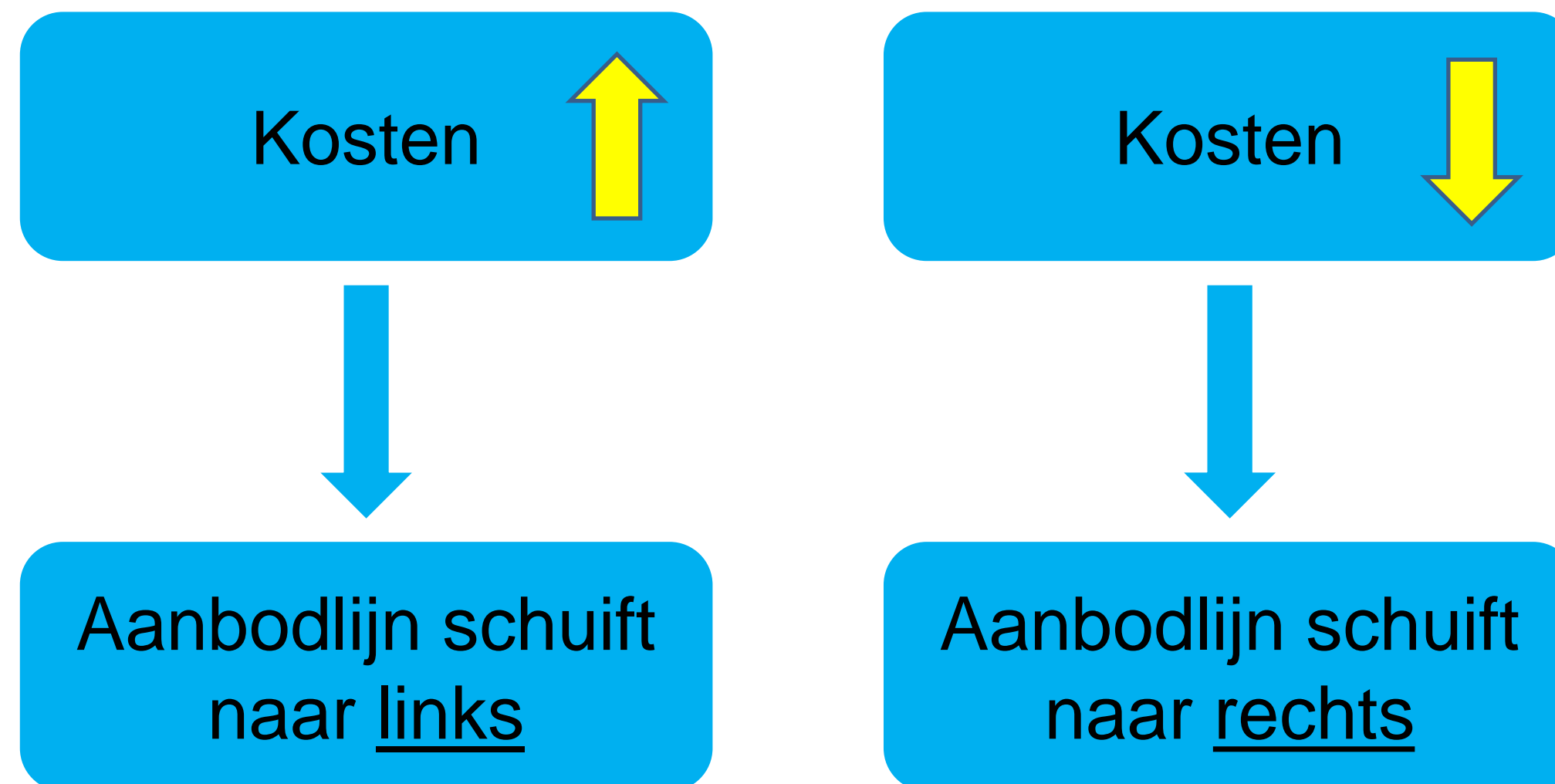
Figuur 6 Aanbodlijn

3.2 Waar vinden vragers en aanbieders elkaar?

Naast prijs, zijn er twee andere **aanbodfactoren** die het aanbod beïnvloeden:

- Aantal aanbieders
- De technologie verbetert

Aanbodfactoren:
Omstandigheden die het totale aanbod van een goed of dienst beïnvloeden.

3.2 Waar vinden vragers en aanbieders elkaar?

Op het snijpunt van de vraag- en aanbodlijn is er een **marktevenwicht**.

Bij het marktevenwicht hoort de **evenwichtsprijs**.

Bij de evenwichtsprijs hoort de **evenwichtshoeveelheid**.

Marktevenwicht:

Situatie op de markt waarbij vraag en aanbod aan elkaar gelijk zijn.

Evenwichtsprijs:

De prijs waarbij vraag en aanbod aan elkaar gelijk zijn.

Evenwichtshoeveelheid:

De gevraagd en aangeboden hoeveelheid bij de evenwichtsprijs.

3.2 Waar vinden vragers en aanbieders elkaar?

Er kan tijdelijk een **vraagoverschot** of **aanbodoverschot** ontstaan.

Uiteindelijk keert de markt weer terug naar een evenwichtsprijs.

Vraagoverschot:
Het verschil tussen vraag en aanbod als de prijs lager is dan de evenwichtsprijs.

Aanbodoverschot:
Het verschil tussen vraag en aanbod als de prijs hoger is dan de evenwichtsprijs.

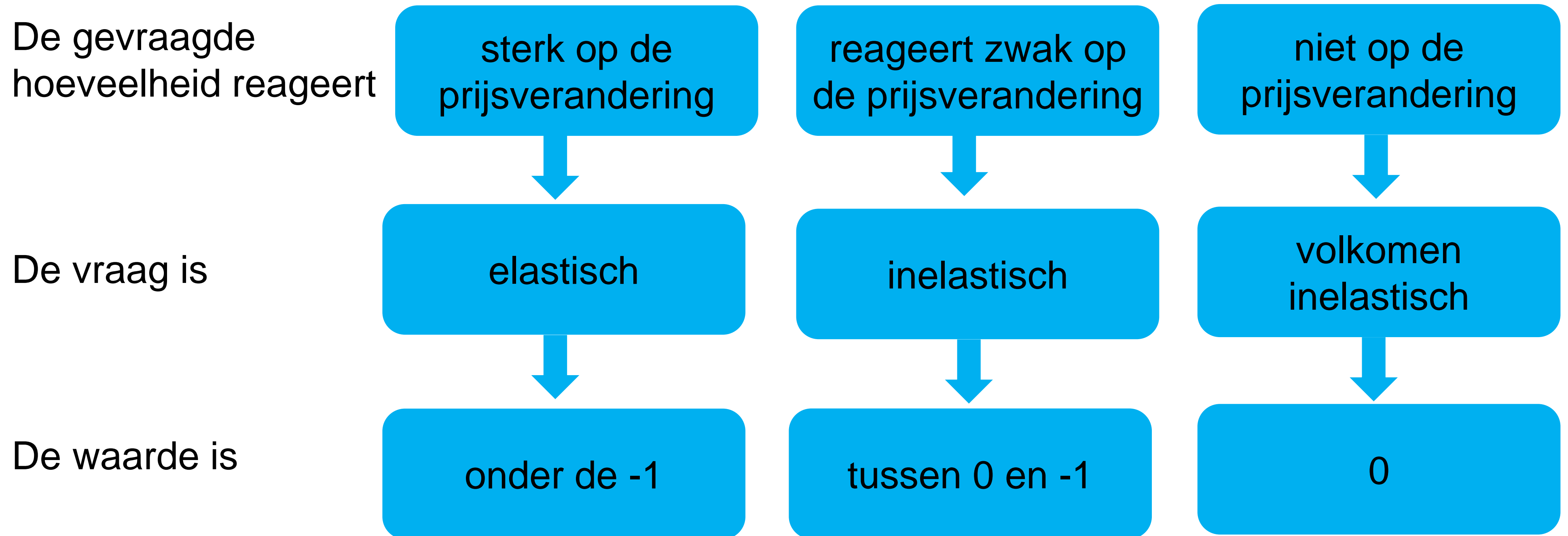
3.2 Waar vinden vragers en aanbieders elkaar?

De reactie van de vraag op een verandering van de prijs kun je meten met de **prijselasticiteit van de vraag**.

Prijselasticiteit van de vraag:

Deze geeft aan in welke mate de gevraagd hoeveelheid verandert als de prijs verandert.

3.2 Waar vinden vragers en aanbieders elkaar?

3.2 Waar vinden vragers en aanbieders elkaar?

Het berekenen van de prijselasticiteit van de vraag gaat als volgt.

Formule	
Berekenen prijselasticiteit	$\frac{\text{Verandering van de vraag in procenten}}{\text{Verandering van de prijs in procenten}}$

Voorbeeld

Prijs (p)	Vraag / Afzet (q)	% daling prijs $(n-o) \div o \times 100\%$	% stijging vraag	Omzet (p x q)
€ 15	4 stuks			€ 30
€ 10	7 stuks	$10-15 \div 15 \times 100\% = -33\%$	$7-4 \div 4 \times 100\% = +75\%$	€ 70

De prijselasticiteit van de vraag = $+75\% \div -33\% = -2,2$.

Dit betekent dat een prijsstijging van 1% een daling van de gevraagde hoeveelheid geeft van 2,2%

3.2 Waar vinden vragers en aanbieders elkaar?

Het berekenen van de prijselasticiteit van de vraag gaat als volgt.

Formule	
Berekenen prijselasticiteit	$\frac{\text{Verandering van de vraag in procenten}}{\text{Verandering van de prijs in procenten}}$

Voorbeeld

Prijs (p)	Vraag / Afzet (q)	% daling prijs $(n-o) \div o \times 100\%$	% stijging vraag	Omzet (p x q)
€ 15	4 stuks			€ 30
€ 10	7 stuks	$10-15 \div 15 \times 100\% = -33\%$	$7-4 \div 4 \times 100\% = +75\%$	€ 70

De prijselasticiteit van de vraag = $+75\% \div -33\% = -2,2$.

Dit betekent dat een **prijzdaling** van 1% een stijging van de gevraagde hoeveelheid geeft van 2,2% ($-2,2 \times -1\% = 2,2\%$).

3.3 Hoe werkt de markt?

Om te bepalen van wat voor **marktvorm** er sprake is kijk je naar:

1. Het type product: **homogeen** of **heterogeen**
2. Het aantal aanbieders op de markt

Marktvorm:

Bepaalde kenmerken waaraan een markt voldoet.

Homogeen product:

Gelijksoortige producten.

Heterogeen product:

Van elkaar verschillende producten.

3.3 Hoe werkt de markt?

Verschillende marktvormen:

Tabel 3 Marktformen

Aantal aanbieders	Aantal vragers	Homogeen product	Heterogeen product
Veel	Veel	Volkomen concurrentie	Monopolistische concurrentie
Weinig	Veel	Oligopolie (homogeen product)	Oligopolie (heterogeen product)
Eén	Veel	Monopolie	

3.3 Hoe werkt de markt?

Bij **volkomen concurrentie** horen de volgende eigenschappen:

- Exact dezelfde producten
- Veel vragers en veel aanbieders
- De markt is transparant
- Aanbieders kunnen toetreden en vertrekken wanneer ze willen

Eén aanbieder kan de marktprijs niet veranderen: de aanbieder is een **hoeveelheids-aanpasser**

Volkomen concurrentie:

Een perfect werkende, transparante markt die voor iedereen toegankelijk is.

Hoeveelheids-aanpasser:

Een producent die alleen zijn hoeveelheid kan aanpassen. De marktprijs is voor de producent een vast gegeven.

3.3 Hoe werkt de markt?

Bij een **monopolie** is er één aanbieder en veel vragers.

Bij **monopolistische concurrentie** kunnen aanbieders hun eigen prijs bepalen als:

- De producten niet exact hetzelfde zijn en
- Het aantal aanbieders groot is.

Monopolie:

Een ondernemer die de enige aanbieder is en de prijs op de markt kan bepalen.

Monopolistische concurrentie:

Markt met veel vragers en een heterogeen product.

3.3 Hoe werkt de markt?

Bij een **oligopolie** zijn er weinig aanbieders.

Om deze concurrentie te verminderen kunnen oligopolisten:

- Verboden **kartel**afspraken, over prijs, productieomvang, verdeling van de markt, etc.
- Prijsverlagingen doorvoeren. Dit kan leiden tot een prijzenoorlog.

Oligopolie:

Marktvorm met weinig aanbieders en veel vragers.

Kartel:

Producenten maken verboden afspraken met concurrenten om de concurrentie te verminderen.

3.4 Wat speelt er op de arbeidsmarkt?

De arbeidsmarkt is het geheel van vraag naar en aanbod van arbeid.

De prijs van arbeid is het loon.

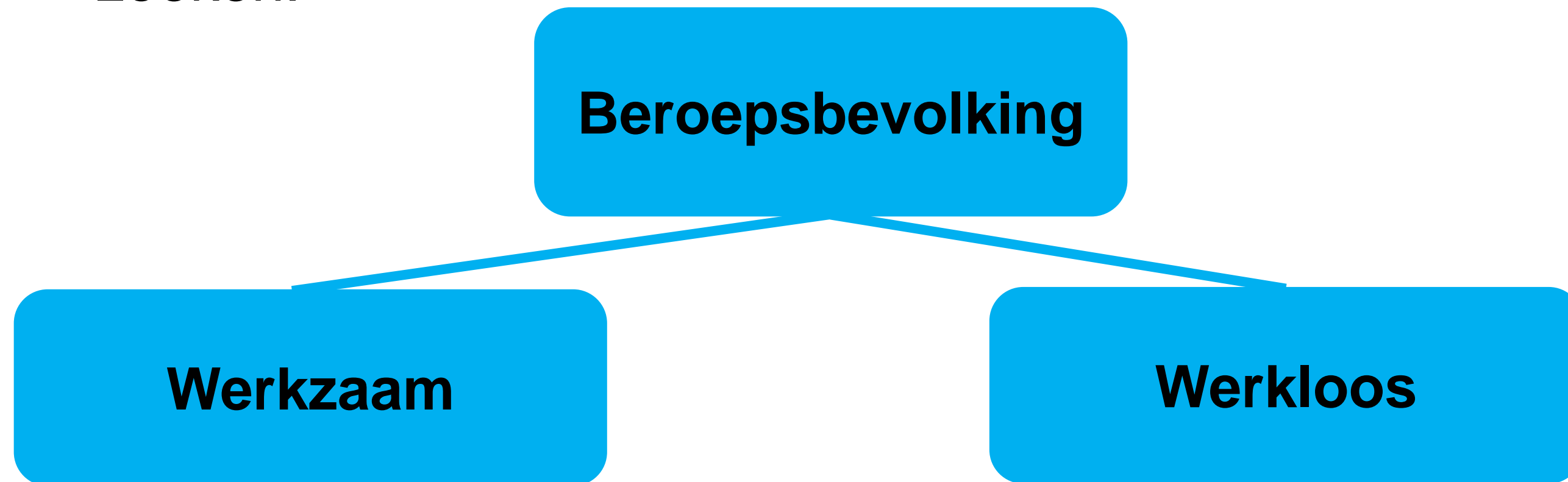
Dit loon komt tot stand als gevolg van marktwerking.

Arbeidsmarkt:

Het totaal van aanbod van arbeid en vraag naar arbeid.

3.4 Wat speelt er op de arbeidsmarkt?

Het aanbod van arbeid bestaat uit mensen die werken of werk zoeken.

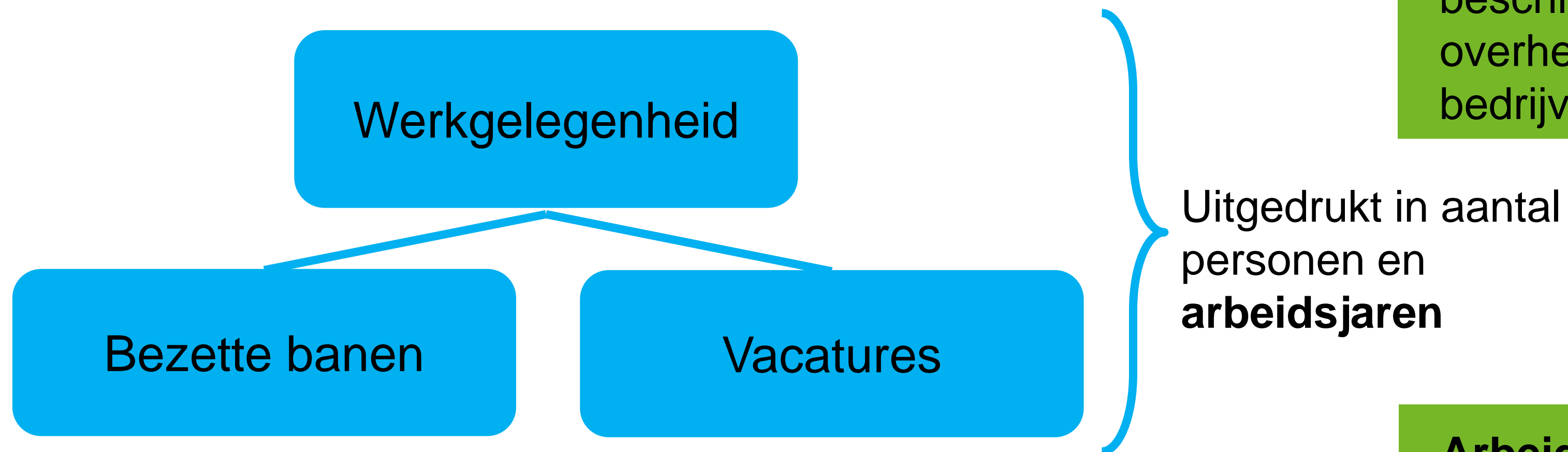
Beroepsbevolking:
De personen die betaald werk hebben en beschikbaar zijn voor werk.

Werkzame beroepsbevolking:
Alle mensen tussen 15 en de die betaald werk verrichten.

Werkloze beroepsbevolking:
Alle mensen tussen 15 en de pensioenleeftijd die betaald werk zoeken.

3.4 Wat speelt er op de arbeidsmarkt?

De vraag naar arbeid bestaat uit alle banen bij organisaties en de overheid. Dit is de **werkgelegenheid**.

Werkgelegenheid:
Het aantal arbeidsplaatsen dat beschikbaar is bij de overheid en bedrijven.

Arbeidsjaren:
Voltijdbanen op jaarbasis.

3.4 Wat speelt er op de arbeidsmarkt?

Berekenen van de werkgelegenheid gaat als volgt:

Formule	
Berekenen werkgelegenheid	Werkgelegenheid in personen: aantal mensen dat werkt. Werkgelegenheid in arbeidsjaren: arbeidsjaar is het werk dat één persoon gedurende een jaar kan verrichten die fulltime werkt.

Voorbeeld:

In een bedrijf werken 12 voltijds medewerkers (38 uur per week). Daarnaast werken er 6 parttimers die bij elkaar 132 uur werken.

Wat is de werkgelegenheid in personen en in arbeidsjaren?

De werkgelegenheid in personen is: $12 + 6 = 18$ personen

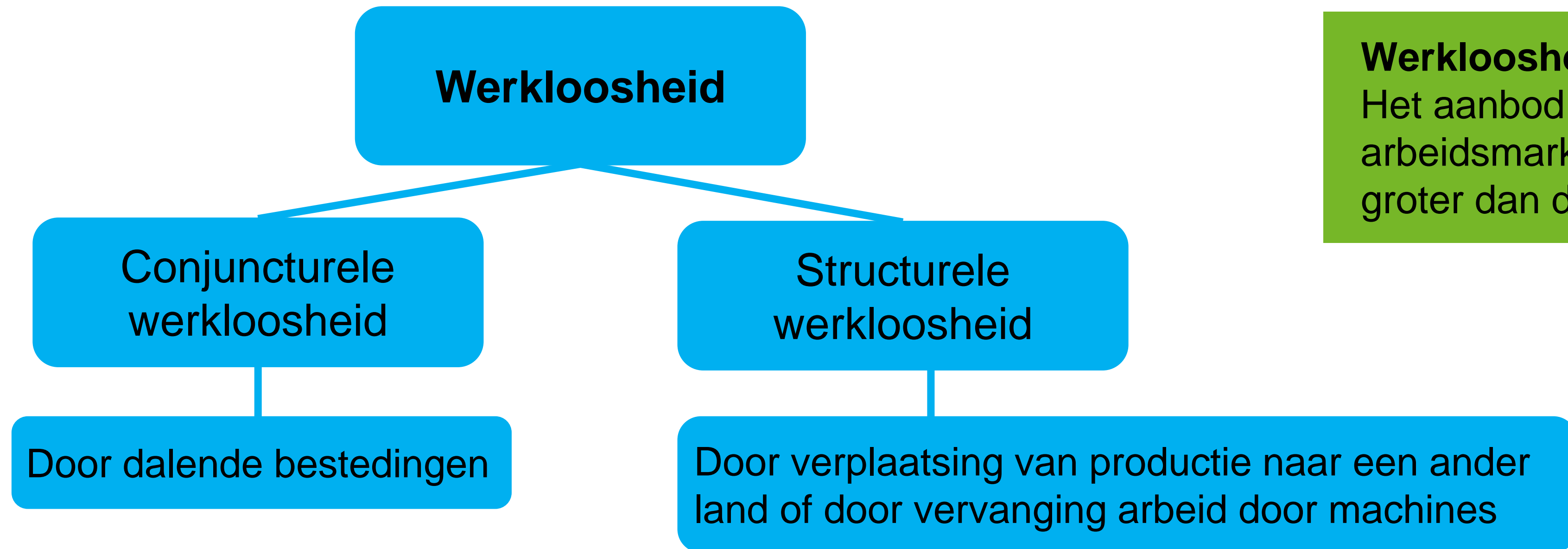
De werkgelegenheid in jaren is: 12 hele arbeidsjaren en $132 \div 38 = 3,5$ arbeidsjaren afkomstig van de parttimers. In totaal is sprake van 15,5 arbeidsjaren.

3.4 Wat speelt er op de arbeidsmarkt?

Het aanbod op de arbeidsmarkt verandert door:

- Groeiende bevolking,
- Vergrijzende bevolking,
- Toename van het aantal vrouwen,
- Immigratie en emigratie
- Arbeidsongeschiktheid van werkenden.

3.4 Wat speelt er op de arbeidsmarkt?

Werkloosheid:
Het aanbod op de arbeidsmarkt is groter dan de vraag.

3.4 Wat speelt er op de arbeidsmarkt?

Hoe hoger het loon, hoe meer mensen zich aanbieden op de arbeidsmarkt. Hoe lager, hoe minder.

Als de vraag en het aanbod gelijk zijn is het loon in evenwicht, dit heet **loonvorming**.

Loonvorming:

De wijze waarop de lonen tot stand komen op basis van de vraag naar arbeid en het aanbod van arbeid.

3.4 Wat speelt er op de arbeidsmarkt?

De overheid grijpt in op de arbeidsmarkt om ongewenste effecten te voorkomen.

Een voorbeeld van ongewenste effecten zijn te lage prijzen op de markt.

De overheid grijpt in met het **minimumloon**.

Minimumloon:

Het minimale, door de overheid ingestelde, loon dat een werkgever per maand moet betalen.